

N:o 46.

Af grefve **Raoul Hamilton**, *angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om jämnare fördelning af vissa skatter, som betunga landsbygden.*

Det synnerligen behjärtansvärda arbete, som sedan en tid tillbaka pågår i vårt land för att underlätta anskaffandet af egna hem på landet åt arbetarebefolkningen, och de sträfvanden, som hafva till ändamål att höja vårt jordbruk, framför allt småbruket, motverkas och försvåras i betydlig mån af de höga och ojämnt fördelade skatter, som på landsbygden trycka i synnerhet jordbruksfastigheter. Andra näringar, som i allmänhet äro förlagda till städerna, där skatterna äro lägre, äro i regel ej så betungade af skatter eller hafva åtminstone lättare att bära dem. Häri torde säkerligen vara att söka en af anledningarna därtill, att vårt jordbruk i allmänhet ej kunnat hålla jämna steg med andra näringar, särskildt med industrien. Åtgärder synas därför böra vidtagas för att såvidt möjligt undanröja detta hinder för jordbrukets uppblomstring.

De skatter, som egentligen betunga landsbygden, äro kommunal-skatterna, afgifterna till prästerskapet och vägskatten. Enligt Sveriges officiella statistik utgjorde de på hvarje bevillningskrona (en bevillningskrona är, som bekant, = 10 fyrkar) i landtkommunerna debiterade kommunal-skatterna år 1903 i medeltal 5 kronor 61 öre. Af prästlöne-regleringskommitténs tabeller framgår, att de för jordbruksfastigheter debiterade afgifterna till prästerskapet för ecklesiastikåret 1896—1897 i medeltal uppgått till 2 kronor 73 öre per bevillningskrona för landsbygden. Vägskatten, som hvad vägunderhållet in natura beträffar utslutande betungar jordbruksfastighet, torde kunna beräknas till i medeltal 3 kronor 70 öre per bevillningskrona för sådan fastighet. Dessa tre

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band. 25 Häft. (N:o 46.)

onera skulle således drabba jordbruksfastigheter med i medeltal omkring 12 kronor per bevillningskrona.

Redan dessa siffror vittna om, huru tryckande de på jordbruket hvilande skatterna äro. Missförhållandena framträda med ännu större tydlighet, om man besinnar, huru ojämnt skatterna äro fördelade mellan olika kommuner eller distrikt och inom samma kommuner eller distrikt mellan olika skatteobjekt.

År 1903 var den högsta kommunalskatten att finna i en kommun inom Älfsborgs län med ända till 36 kronor 80 öre per bevillningskrona. Samma år utgingo kommunalskatterna i öfver 11 procent af hordtkommunerna med öfver 10 kronor och i 31,6 procent med öfver 7 kronor 50 öre per bevillningskrona. En dryg del däraf utgjordes af kostnader för fattigvård.

Enligt prästlönerregleringskommitténs tabeller stego afgifterna till prästerskapet i en församling i nuvarande Luleå stift ecklesiastikåret 1896—1897 ända till 12 kronor 48 öre per bevillningskrona för jordbruksfastighet. Enligt gällande konventioner om prästerskapets löneförmåner utgå dessa afgifter inom ej så få församlingar efter mantal. Här af uppstå ofta svåra oegentligheter och missförhållanden. Se här ett par faktiska exempel, som tydligen visa, huru ojämnt ifrågavarande afgifter drabba olika skatteobjekt äfven inom samma församling. I en församling inom Lunds stift erlägger ett industriellt företag för sin till 1,430,000 kronor taxerade fastighet kr. 37: 79, en mindre jordbrukare för sin till endast 12,000 kronor taxerade fastighet » 114: 13, en arbetsförman med en till 1,440 kronor uppskattad inkomst » 0: 68, en gift arbetare utan beskattningsbar inkomst » 2: 25.

I en annan församling inom samma stift utgick år 1904 tiondeafgiften till prästerskapet med 25 kronor 32 öre per $\frac{1}{12}$ mantal. Följden var, att ett sockerbruk, som representerar 36,642 fyrkar af hela kommunens 55,488 fyrkar, hade att erlägga endast 62 öre, medan hvarje ägare eller brukare af ett hemman om 1 mantal skulle för fastigheten betala 303 kronor 84 öre i afgift till prästerskapet.

Hvad vidare vägs-katten angår, utgick den enligt den utredning, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition till 1905 års Riksdag med förslag till lag om ändring i vissa delar af väglagen, med högsta beloppet i ett väghållningsdistrikt inom Jämtlands län eller omkring 37 kronor per bevillningskrona.

Af dessa siffror torde med tydlighet framgå, att kommuner och väghållningsdistrikt äro alltför små för att vara enheter för skatters utgående och att ofvan anförmälda skatter, i synnerhet afgifterna till prästerskapet och vägskatten, böra åtminstone delvis fördelas på en större enhet, staten, eller i vissa fall länet.

Äfvenså ligger det något orimligt däruti, att en kommun, i hvilken sammanlagda taxeringsvärdet å fastighet uppgår till blott några hundra tusen kronor eller mindre än taxeringsvärdet å mången fastighet i en större stad, skall, jämte bekostande af vägunderhållet, ensam aflöna präst, organist, fjärdingsman (polis), barnmorska och delvis skollärare, underhålla kyrka och skola samt bestrida fattigvården.

En naturlig följd af dessa höga skatter är, att de rörliga skatteobjekten draga sig bort från landsbygden, något, som ock bekräftas af statistiken för år 1903. Denna förflyttning torde sannolikt komma att ytterligare tilltaga, då från och med innevarande år jämväl dessa skatteobjekt skola, om ock i ringa mån i jämförelse med jordbruksfastigheter, deltaga i vägskatten.

En stor del af kommunalskatterna hafva tillkommit för att bestrida utgifter, som staten pålagt kommunerna och hvilkas utgörande väl egentligen borde få betraktas såsom en statens angelägenhet. Hvad särskildt vägunderhållet beträffar, torde det väl, åtminstone när det gäller viktigare vägar, lämpligen böra bekostas ej såsom nu till endast en ringa bråkdel, utan helt och hållet af staten. Så är ock förhållandet i våra grannländer. Ett steg i den af mig antydda riktningen har hos oss tagits därigenom, att å mindre hufvudtiteln med detta år uppförts ett extra anslag å 150,000 kronor till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt. Att detta jämförelsevis obetydliga belopp endast i mycket ringa mån kan utjämna vägskatten i de olika väghållningsdistrikten ligger emellertid i öppen dag.

Visserligen har med all säkerhet Riksdagen om ett eller annat tiotal år, då de nu gällande, i allmänhet på 1860- och 1870-talen för en tid af 50 år träffade lönerogleringsaftalen för prästerna gå till ända, att förvänta förslag till nya grunder för utgörande af prästerskapets aflöning, men de nuvarande missförhållandena böra icke under tiden utan vidare få äga bestånd.

Man skulle kunna invända, att taxeringsvärdet å jordbruksfastigheter i allmänhet är för lågt och i följd däraf de anförda siffrorna om skattebeloppens storlek missvisande. Visserligen kan ej förnekas, att köpeskillingen för en fastighet ofta öfverstiger dess taxeringsvärde. För att emellertid erhålla en fullgiltig jämförelse mellan jordbruks-

fastigheter såsom skatteobjekt och andra beskattningsföremål, torde man böra beakta, att en jordbruksfastighet bör lämna en nettoinkomst af 6 procent å taxeringsvärdet, och vid sådant förhållande torde dock detta senare värde i regel snarare vara att anse såsom för högt än för lågt.

Då det syntes mig, att ofvan omförmälda missförhållanden med det snaraste böra afhjälpas samt frågan härom i vissa delar blifvit genom motion i Andra, Kammaren, n:o 182, dragen under Riksdagens pröfning, tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i så fall hvilka åtgärder kunna vidtagas för att åstadkomma rättelse i ofvan angifna missförhållanden, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan för-
anleda.

Stockholm den 23 februari 1907.

R. G. Hamilton.